

borilec naturalizma. Neki roman, katerega je napisal v „Viencu“, je izzval ostro kritiko rektorja Bauerja in hrvaške duhovščine sploh in povzročil, da so se pričela obravnavati na tem polju načelna vprašanja. Bil je buren, strasten in nemiren človek, ki je s svojim ostrim sarkazmom obdelal vsakega in razburil proti sebi vse. Umrl je še mlad, 34 let star, v norišnici.

Branimir Livadić: Novele. — Ravnokar je izšla zbirka novel urednika „Savremenika“, Branimirja Livadića. Pisatelj je doma iz Samobora, potomec stare hrvaške plemiške rodbine. Njegov oče se je udeleževal ilirskega gibanja in je zlagal hrvaške domoljubne pesmi. Livadić je pričel zlagati pesmice že

v prvem gimnazijskem razredu, a v četrtem razredu je moral v šoli stati v kotu za kazen, ker ga je profesor zasačil, da je napisal neko povest z zaljubljenim predmetom. Po poklicu je doktor filozofije in gimnazijski profesor v Zagrebu. Udeleževal se je živahno boja mladih hrvaških literatov proti starim, ki se je končal nedavno s popolno zmago mladinov. Livadić je že tri leta „Obzorov“ glediški kritik, kateri list prinaša najboljše in najnatančnejše ocene o hrvaškem gledišču.

Za letošnje leto je naznanjeno še: Ivo Vojnović: „Pripoviesti“, VI. Nazor: „Pjesmi“, M. Lisičar: „Novele“, in se eno, najbrže dramsko delo.

Glasba.

Novi Akordi. Zbornik za vokalno in instrumentalno glasbo. Urejuje dr. Gojmir Krek. IX. letnik, št. 5. Ta številka ima mnogo skladb in bogato, 16 strani obsegajočo književno prilogo. Skladbe so sledeče: 1. Anton Dobronič: „Intermezzo“ za klavir. Skladatelj, ki ga topot prvič nahajamo v „Novih Akordih“, se nam s svojim Intermezom prezentira kot solidno izvežban glasbenik. Njegova skladba, dasi kratka, se odlikuje po dokaj bogati harmoniki, in so posamni glasovi — kolikor jih je pač v prosto polifonem, takozvanem „poliodnem“ stavku mogoče zasledovati, peljani zelo samostojno. 2. P. Hugolin Sattner: „Ribička“, samospjev za en glas (sopran ali tenor) in klavir. Tudi p. Hugolin se je s svojo „Ribičko“ prvič oglašil v „Novih Akordih“. Če bo list prinesel še več takih pesmi, bodisi iz peresa p. Hugolinovega, bodisi od kogarkoli, mu smemo le čestitati. To je v resnici glasba, ki nas razvedri in nam ure življenja posladi. Kako prijazno teče melodija, kako mične so medigre, koliko različnih motivov in vendar kaka enotnost! Sattnerju se vidi, da napreduje od dne do dne; a obenem ne zametuje tega, česar se je naučil od klasičnih mojstrov. 3. Stanko Premrl: „Pesem žerjavov“, mešan zbor, posvečen velezaslužnemu glasbenemu ravnatelju g. Fr. Gerbiću o priliki sedemdesetletnice. Oceno svoje skladbe prepuščam

drugim kritikom. 4. Ivan Nep. pl. Zajc: „Pjesma Slavulja“ iz opere „Pan Twardowski“ za ženski četverospjev in klavir. Lahka, v narodnem duhu zložena skladba, v kateri prav lepo harmonirata zbor in spremljanje. Zbor poje tri kitice zapored enako, oziroma tretja je malo krajša od prvih dveh, a ima pri sklepu slovesno kodo. Spremljanje je zloženo v variacijah. Na str. 60 v III. sistemu za klavir je tiskovna pomota. Zadnji takt mora igrati leva roka takole:

5. Ivan Laharnar: „Spomin“, za mešan zbor. Ta zbor je preprost, a vendar ne starokopiten. Laharnar se sicer počasi razvija, a se. V tem zborčku kaže v harmoničnem, ozir. modulatoričnem oziru že precejšen napredek. Le eno mesto se mi zdi nekoliko prazno, namreč druga osminka v 1. taktu 3. sistema. Tu bi za tenor in bas bilo bolje kaj takega-le:

Stanko Premrl.

To in ono.

Ivan vitez Trnski. Istega dne, 30. junija, ko je prvi ilirski pesnik, naš rojak Stanko Vraz, pred sto leti v Cerovcu zagledal luč sveta, je umrl letos, stoletje pozneje, poslednji ilirec Ivan vitez Trnski. Pokojnik je bil rojen v Rači belovarske županije kot sin ljudskega učitelja. Starše je izgubil že v zgodnji mladosti: očeta, ko je bil enajst, in mater, ko je bil 15 let star, brate pa še poprej. Siroto je sprejel zagrebški škof Maksimilijan Alagović v zagrebško sirotišnico, kjer je deček vrlo napredoval v učenju. Kot dijak je prišel nekoč v Gajevo „Novinarnico“ po „Novine“. Tu se je seznanil mladenič z ilirskim pisateljem Dragotinom Rakovcem

in z Gajem samim, ki sta ga tako navdušila, da se je nardarjeni dijak takoj pridružil ilirskemu krogu in že v 14. številki „Danice“ l. 1835. je zagledal dne 11. aprila luč sveta njegov prvi kratki sestavek „Konj Kosciuškov“. Ko je dovršil gimnazijo, ni imel sredstev za daljnje šole in je poučeval nekaj časa zasebno sinove hrvaških in ogrskih plemenitašev. Slednjič je dobil l. 1837. podporo krajiške vlade, da je mogel iti na vseučilišče v Gradec. Tu se je seznanil z navdušenimi Ilirci Trstenjakom, Muršecem in Lovričem. Študiral je tudi estetiko in poslušal predavanja genialnega Muharja, ki je nekoč silno vplival tudi na Gaja. Tu je pre-

vedel Schillerjevo „Pesem o zvonu“, ki je bila natisnjena v „Danici“.

Leta 1839. je obiskal divno Dalmacijo, kjer se je seznanil s pisatelji Petranovićem, Kaznačićem in črnogorskim vladikom Petrom Njegošem. Leta 1841. je dovršil študije in odšel v Zagreb, kjer ga je Gaj nagovarjal, da bi prevzel uredništvo „Danice“. Toda pogajanja so se razbila in Trnski je prevzel službo upravnega uradnika pri drugi banski polkovnici v Petrinji. Tu se je seznanil s pisateljem Mojsijem Baltičem, takrat upravnim nadporočnikom. Ko je služboval v Petrinji, je izdal leta 1842. v Zagrebu prvo svojo zbirko pesmi, v kateri se nahaja 34 izvirnih in 15 prevedenih proizvodov. V tem času je priobčil v Vrazovem „Kolu“ pesem „Mara Plivačica“. Istega leta je bil prestavljen v Glino, kjer je bil načelnik Josip Jelačić, v čigar hiši je preživel nepozabne dneve. Tu je zložil pesem na Jelačića: „Ljubimo te, naša diko“ in koračnico: „Oj banovci!“

Ko je bil Jelačić izbran za bana, se je nahajal Trnski v njegovi družbi in je bil član odseka, ki je izdeloval načrt

IVAN VITEZ TRNSKI

za reformo Krajine. Leta 1849. je objavil satiro: „Zvekan opet na svetu“ ter je pričel prevajati Kraljedvorski rokopis. Dve leti pozneje je prevedel Puškinovo pesem „Suženj“ in „Bahčiserajski vodomet“ ter je pričel prevajati „Evgenija Onjegina“. Po vojski z Madžari je služboval dalje po raznih mestih v Krajini, sklenil je prijateljstvo z velikim hrvaškim pesnikom Preradovićem in z vrlim hrvaškim rodoljubom Antonom baronom Benkom. Leta 1859. je bil pozvan na Dunaj, da je pomagal pri sestavi novih zakonskih načrtov za Krajino, katero delo je vodil general Josip Filipović. Potem je služboval dalje v Slavoniji in Banatu in bil odlikovan z različnimi visokimi redi. Ko je služboval v Karlovcu, je uredoval list „Glasonoša“ in izdal dva zvezka poezij „Kriesnice“. V proslavo Zrinjskega 300 letnice je napisal „Sigedskega junaka“ in v proslavo Ciril in Metodove 1000-letnice „Sveto pričó“. Leta 1865. so ga izbrali Slunjanji za svojega zastopnika v hrvaškem saboru, kjer je bil zapisnikar in član adresnega odseka. Vkljub mnogim poslom je bil eden glavnih sotrudnikov „Vienca“ in Jeronimskega društva ter je napisal leta 1870. poučno povest „Učitelj Dobrašin“.

Ko je leta 1869. hrvaški kralj potoval skoz Zagreb v Krajino, je bil Trnski prideljen njegovemu spremstvu in se izkazal tako, da je dobil veliko odlikovanje. Potem je služboval v Krajini dalje do leta 1872., ko je izstopil iz službe, ker ni maral pri volitvah delati za vladne kandidate. Od-

takrat je stanoval neprestano v Zagrebu. Mažuranić ga je hotel imenovati za velikega župana na Reki, a Trnski ni hotel sprejeti te časti. Vendar je bil ves čas neumorno delaven pri raznih poslih, dokler ni bil po 44 letni naporni službi trajno umirovljen leta 1885. Oženjen je bil Trnski z Vilhelmino Lavričevó, sestro gorečega slovenskega rodoljuba doktorja Lavriča, ki mu je rodila devet otrok: osem sinov in eno hčer.

Trnski je bil sicer rojen štokavec, vendar je v začetku kakor večina Ilircev pisal v kajkovskem narečju. Pisal je od 16. leta pa do svoje smrti. Obljubil je še napisati pesem na svojega davnega pobratima Stanka Vraza, čigar 100 letnica se je letos obhajala, a ga je prehitela smrt ravno na dan 100 letnice Vrazovega rojstva. Poleg poezij je pisal tudi članke in knjige jezikoslovne in krajepisne vsebine. Z njim se je zgrudila v grob važna doba jugoslovanske kulturne zgodovine, doba narodnega prepoda, ki se imenuje z navadno besedo ilirizem.

P. Aleksander Baumgartner. Katoliški svet je zadel bridka izguba! Eden največjih predstavitev krščanske vede je omahnil neizprosni smrti v naročje. Dne 6. septembra je izrgala bridka smrt Aleksandru Baumgartnerju pero iz rok. Nepozabni učenjak je bil rojen dne 17. junija 1841 v Švici v okraju St. Gallen. Njegov oče Jakob je bil v mladosti eden izmed voditeljev mlade radikalne stranke in se je z vso svojo silo vrgel v politični boj. Polagoma se mu je pa stranka pristudila vedno bolj in napadi na samostane v Aargavu so ga tako razburili, da je obrnil radikalni stranki hrbet. Potem se je pridružil katoliškemu gibanju, si pridobil zaupanje ljudstva in postal „landammann“ ter je z neomahljivo značajnostjo branil katoliške vzore.

Duševne zmožnosti očeta, državniška previdnost, ognjevitá zgovornost, neomahljiva značajnost in krščanska zvestoba so od očeta prešle na sina. Leta 1860. je vstopil mladi Aleksander v družbo Jezusovo. Za starše je bila to bridka žrtev, zlasti ker je eno leto poprej hči vstopila v samostan presv. Srca Jezusovega. Nasprotniki so to izrabili na političnem polju in pričeli divjo gonjo zoper očeta, ki kot predstavitelj državne oblasti pošilja svoje otroke v samostane, ki so od države prepovedani. Oče je bil politično ubit, sin je pa šel nemoteno po svoji poti dalje.

Ko je dovršil dolgotrajne študije, je bil najprej profesor jezikov na Predarelskem, potem v Stonihurstu na Angleškem. Kmalu si je pa izbral za edini poklic pisateljstvo in je bil sourednik slavnega časopisa „Stimmen aus Maria-Laach“. Živel je v Bliyenbeeku, Exartunu (Limburg) in slednjič v Luxemburgu, kjer je tudi umrl.

Baumgartner je bil po poklicu slovstveni zgodovinar. Druge reči je pisal le bolj mimogrede ali kot pripravo za večja dela na polju slovstvene zgodovine ali pa kot postranske študije k temu predmetu. Leta 1877. je pričel s svojim prvim predmetom, slovstveno zgodovino in kritiko, ko je objavil: „Lessings religiöser Entwicklungsgang“, sledila je razprava: „Longfellows Dichtungen“, ki je še sedaj najboljša nemška monografija o slavnem ameriškem pisatelju. Razprava: „Jost Van der Bondel“ je bila z navdušenjem sprejeta na Holandskem in vsled nje je dvoje protestanskih holandskih akademij imenovalo Baumgartnerja svojim častnim članom. Imenitno delo je napisal o največjem nemškem pesniku Goetheju, kjer je nastopil zoper pretirano češčenje tega pesnika kot vzor nraavnih čednosti. Iz indijske literature je napisal razpravo: „Ramayama und Ramaliteratur“. Bolj mimogrede je napisal več del, ki so samo v rahlejši zvezi s slovstveno literaturo. Izdal je v treh zvezkih „Nordische Fahrten“, ki so doživele tri izdaje. Redek uspeh pri